

Oetgerope

Het zijn de hoogtijdagen voor de kersvers uitgeroepen prins(es). Deze krant vraagt hem/haar het hemd van het lijf. Vandaag: Ponk Sandra van der Mierden (47) van CV De Unskes uit Nieuwenhagen.

DOOR MEREL VISSCHER

1. Als ik het goed begrijp, moeten we u geen prinses noemen, maar ponk.

„Dat klopt. Ik moet dat heel vaak uitleggen, ook op mijn werk in Maastricht. Het is heel eenvoudig: een *ponk* is een pond, en onze damescarnavalsvereniging heet De Unskes. En een pond is net wat meer dan een ons, vandaar:”

2. Maar waar komen die onsjes dan weer vandaan?

„De UNSkes komt van de eerste letters van de Landgraafse kerkdorpen: Ubach over Worms, Nieuwenhagen en Schaesberg en staat ook symbolisch voor het gewicht van de dames in de carnavalstijd. De Unskes waren vroeger onderdeel van de Spinneköpkes, de ragebollen, ook een damescarnavalsvereniging uit Nieuwenhagen. Ja, we hebben er hier twee. Mijn stiefzoon Delano van negentien jaar is trouwens prins. Hij is jong en heel modern, vandaar dat hij zich ook #PrinsDelano1ste noemt. Hij

is van De Sweëgelsöppers, de lucifers.

3. Dus jullie houden in Nieuwenhagen wel van huishoudelijke artikelen?

„Ja, ik weet ook niet waar die namen vandaan komen, dat heeft men ooit zo bedacht.”

4. Helpen jullie elkaar ook een beetje?

„We doen veel samen. Hij zit nu ook naast me in de auto. We hebben net alle snoep besteld: we bestellen alles dubbel. Iedereen vraagt of dat niet te veel kost. Natuurlijk heb ik wel gespaard van tevoren, maar er wordt hier ook veel gesponsord.”

5. Wat is er zo mooi aan het carnaval in Nieuwenhagen?

„Ik ben ermee opgegroeid, het is mijn eigen dorp. Mijn ouders hadden toen ik klein was een café, Sint Hubertus. Iedereen kent mijn. Ik ga naar alle feestjes.”

Oproep

Prinsenfoto 2018

We nodigen alle officiële carnavalsprins en -prinsessen uit Parkstad van harte uit voor de jaarlijkse groepsfoto. Deze wordt gemaakt op zaterdag 3 februari om 11.00 uur in Cultuurhuis Heerlen, Sittarderweg 145 in Heerlen. Gelieve om 10.30 uur aanwezig te zijn in het Theatercafé. Naast de prins en/of prinses mag elke vereniging één extra begeleider afvaardigen. Aanmelden alleen via e-mail met de volgende gegevens: naam vereniging, naam prins(es), adres én gsm-nummer contactpersoon. Sturen naar: redactieparkstad@delimburger.nl o.v.v. Prinsenfoto. Niet-officiële prins en jeugdprinses zijn helaas uitgesloten.

KERKRADE

Arrivatrein gaat pronken met Rolduc

De Arrivatrein die reclame gaat maken voor Rolduc is bijna compleet voorzien van stickers met het motief van de eeuwenoude abdij. Het voertuig zal in heel Limburg gaan rijden. De introductie van het treinstel is op het station van Kerkrade op donderdag 1 februari om 14.00 uur.

VOERENDAAL

Jo Brauers voert lijst D66 wederom aan

Huidig wethouder Jo Brauers voert de lijst van D66 Voerendaal aan bij de komende gemeenteraadsverkiezingen. Op de tweede plek staat Rudy op den Camp, die momenteel fractievoorzitter is. Raadslid Marina Veldman-Mertens neemt de derde plaats op de kieslijst in.

Bok geschoten met bende van bokkenrijders

Het is de vraag of Limburg werkelijk werd geteisterd door de bokkenrijders. Vermoedelijk is die mythe door genadeloze martelingen uit verdachten geperst. Honderden mensen werden na slecht onderzochte beschuldigingen terechtgesteld.

KERKRADE

DOOR PETER BRUIJNS

Tussen 1740 en 1780 was je als inwoner van de Landen van Overmaas (verbroekelde delen van Zuid-Limburg en stukjes Duitsland en België) je leven niet zeker. Stel dat je buurman ervan werd verdacht lid te zijn van de beruchte bokkenrijdersbende, dan zou jij zo maar de volgende verdachte kunnen worden, simpelweg omdat je buurman iedereen noemde die hij kende, om maar verlost te zijn van gruwelijke martelingen. Lange tijd zijn de verhalen over de zogenaamde bokkenrijders geromantiseerd: duivelse bendes, maar soms ook

RECONSTRUCTIE RECHTERLIJKE DWALING

vrijheidsstrijders of volkshelden die bij nacht en ontij overvallen pleegden op kerken, kastelen en boerderijen. Maar afgezien van verslagen van verhoren ontbreken keiharde objectieve bewijzen van hun bestaan, blijkt uit de onlangs verschenen bundel *Facetten uit de geschiedenis van het Land van Rode*. In 1991 schreef Louis Augustus dat in de achttiende eeuw in het gebied van het huidige Zuid-Limburg 'onvoorstelbaar groot onrecht' is aangericht doordat veel politieke, justitiële en kerkelijke autoriteiten geloofden in het waanidee van een grote bende die zich met de duivel verbonden had. Er zijn nooit bokkenrijders op heterdaad betrapt, constateert Augustus. Maar een andere geschiedschrijver, Anton Blok, houdt vol dat het verschijsel wel degelijk bestond.

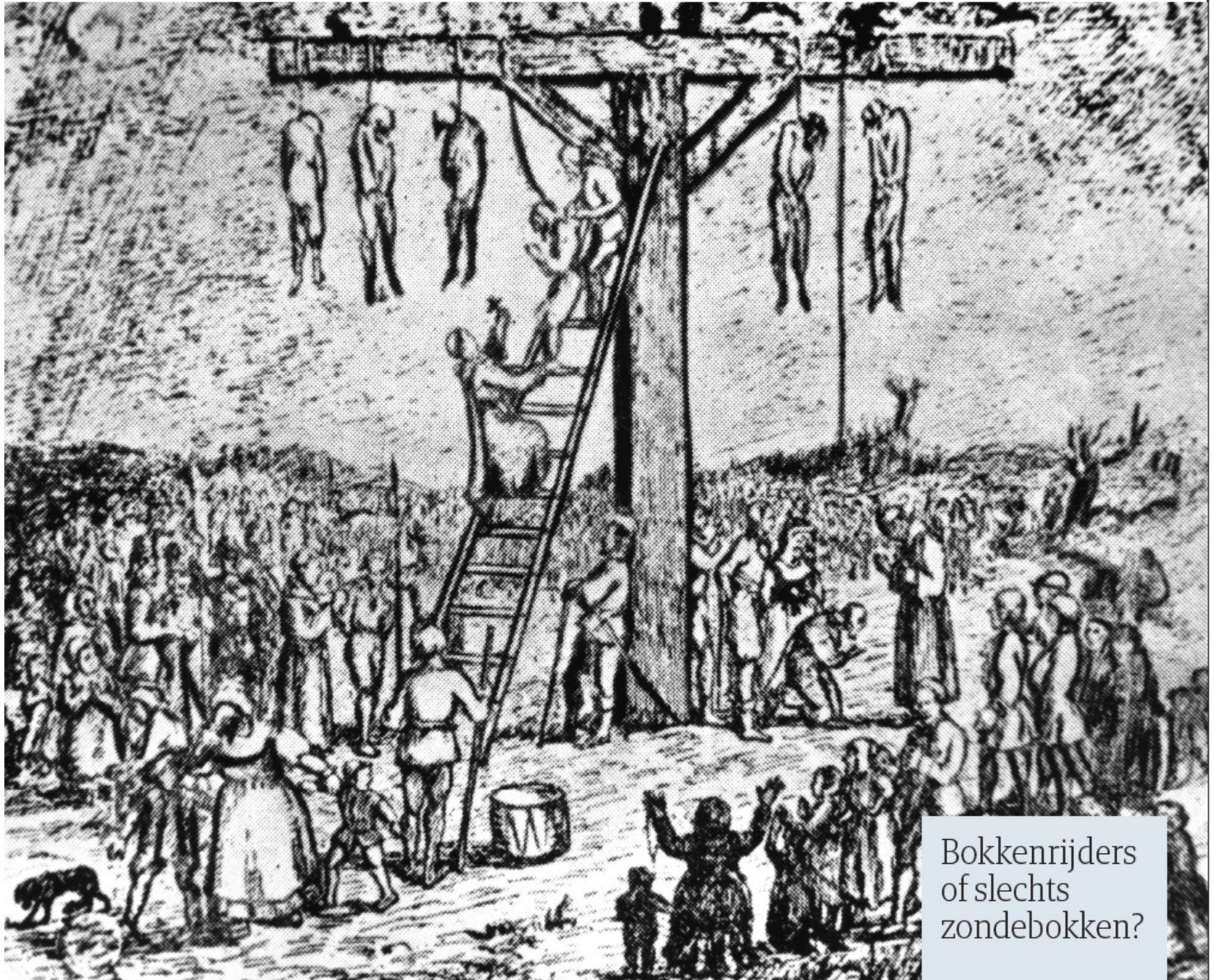
Schout

In Overmaas waren de abt van Kloosterrade (het latere Rolduc) en baron Van Trips lange tijd verantwoordelijk voor een goed verloop van de rechtsgang. Ze hadden recht op de boetes en verbeurdverklaringen, en benoemden zowel de schout (tegenwoordig de officier van justitie) als de schepenen (de rechters). De schouten kwamen van buiten Zuid-Limburg, want in deze streek waren de meeste mensen ongeletterd. Aan de kennis van de schepenen werden geen hoge eisen gesteld. Het waren vaak ongeletterde boeren die niet waren opgewassen tegen de

Bokkenrijderskunst.

ARCHIEFFOTO JOHANNES TIMMERMANS

Pentekening van een terechtstelling van vermeende bokkenrijders op de Beckenberg in Herzogenrath. ILLUSTRATIE HOLLANDE HOOGTE

Bokkenrijders of slechts zondebokken?

Zoals men in Amerika na de aanval van 11 september 2001 achter elke struik minstens één lid van Al Qaida meende te zien, als het al niet Osama bin Laden zelf was, zo was dit in Limburg in de achttiende eeuw het geval met die 'vermaledijde bokkenrijders'. In tijden van ellende heeft men behoefte aan een zondebok en die vond men in deze „roversbende”. Waarom zou men dan verder zoeken?, schrijft Lea Nijsten-Höfte in de onlangs verschenen bundel *Facetten uit de geschiedenis van het Land van Rode*.

‘Het moet een tijd zijn geweest van angst. Grote angst voor misoogsten, veesterfte, werkloosheid en vooral de stille angst om al dan niet terecht door deze of gene genoemd, dus beschuldigd, te worden.’

Mathieu Huijnen en Hub van Wersch doen in diezelfde bundel uit de doeken dat veel mensen werden veroordeeld en terechtgesteld louter op basis van beschuldigingen van andere verdachten. Die werden zo gruwelijk gefolterd dat ze alles zeiden wat hun ondervragers wilden horen. De manier van verhoren werd in de achttiende eeuw buiten Zuid-Limburg al hevig bekritiseerd.

De bundel 'Facetten uit de geschiedenis van het Land van Rode' is voor 24 euro verkrijgbaar bij de boekhandel.

schouten of andere gezagsdragers. Dat wreekte zich in de bokkenrijdersprocessen. Beroep aantekenen tegen een straf die de schepenenbank oplegde, was niet mogelijk.

Zowelschout als schepenen konden goed verdienen aan arrestaties en veroordelingen. Voor de arrestatie van een vreemdeling kreeg de schout 50 gulden. Mocht de aanhouding leiden tot een veroordeling, dan ontvingen leden van de schepenenbank 200 gulden bij een doodstraf en 100 gulden bij een lijfstraf zoals brandmerken of geselen. Die financiële prikkels hebben wellicht bijgedragen aan de vele veroordelingen en doodvonnissen in de periode van de bokkenrijders, maar daar zijn geen bewijzen voor gevonden. Burgers hadden weinig vertrouwen in de opsporingskwaliteiten van de schout. Dat verklaart waarom vaak pas jaren later aangifte werd gedaan van een overval. Dat bemoeilijkt een onderzoek.

Bewijzen

Vaak startte de schout een onderzoek naar een misdrijf pas nadat hij een verdachte had gearresteerd. Hij probeerde dan die verdachte diverse misdrijven in de schoenen te schuiven. Spijkerharde verhoormethoden zorgden voor de noodzakelijke 'bewijzen', zelfs als er in

werkelijkheid geen misdrijf had plaatsgevonden. Zo verklaarde Henricus Weelen in 1743 onder ede dat uit zijn huis geen boter was gestolen. Toch probeerde de schout van Amstenrade daarvoor ene Huub Palmen te veroordelen. Rovers werden zelden of nooit herkend door de slachtoffers. Toch vormde dat voor de schout geen bezwaar om verdachten te arresteren, want ze pleegden hun misdrijven immers gemaskerd en 's nachts.

Spontaan

Belastende getuigenverklaringen waren alleen afkomstig van gefolterde medeverdachten. De schout van Hoensbroek liet gearresteerde personen eerst folteren en ging ze daarna pas verhoren. Dat leidde tot 'spontane bekentnissen'. Op weg naar de folterkamer kregen de verdachten de namen te horen van andere verdachten, als ze dienoemden konden ze meer helse pijnen tijdens het verhoor voorkomen.

Omdat veel onschuldige verdachten geen details konden vertellen over de toedracht van een overval, zeiden ze maar dat ze op de uitkijk hadden gestaan. Het cellentekort tijdens de vervolging van de bokkenrijders leidde ertoe dat veel verdachten in te kleine cellen werden opgesloten. Tientallen verdachten

De schout van Hoensbroek liet gearresteerde personen eerst folteren en ging ze daarna pas verhoren. Dat leidde tot 'spontane bekentnissen'.

stierven in gevangenschap als gevolg van uitputting, ziekte of foltering.

Executies

Volgens de archieven zijn tijdens de vervolging van de bokkenrijders vermoedelijk meer dan vijfhonderd mensen geëxecuteerd. Foltering werd vaak toegepast, omdat een veroordeling zonder bekentenis niet mogelijk was. Bovendien was een langdurig proces kostbaar en leverde een verbeurdverklaring van alle bezittingen van een veroordeelde meestal niet genoeg op om de proceskosten te dekken. De autoriteiten hadden dus belang bij een kortdurend proces plus een veroordeling om de spullen van de veroordeelde te kunnen verkopen. Een verdachte onschuldig verklaren leverde een financiële strop op voor schout en schepenen. Dus dat gebeurde zelden.

Pas rond 1775/1776 ontstond er bij demachtshabbers in de Landen van Overmaas steeds meer twijfel over de behandeling van vermeende bokkenrijders. Na toenemende kritiek vanuit het gouvernement in Brussel drong het besef door dat de rechtbanken wel erg hard optraden tegen de eigen burgers. De processen gingen tenslotte als een nachtkaars uit.